

Om problemerne ved at forlænge livet

Gopler ældes baglæns er en aktuel og populær bog fyldt med argumenter for livsforlængende teknologier. Men der findes også en del humanistiske argumenter imod.

En af de ubehagelige konsekvenser ved, at vi som mennesker er reflektive omkring egen eksistens, er visheden om, at vi en dag skal dø. Men at det slutter en dag, er også med til at give en retning og mening til livet. Samtidig er det svært ikke at drømme om, at det hele bliver ved lidt længere. Og selvom det for de fleste af os faktisk bliver ved længere og længere – vi har forlænget livet med gennemsnitligt næsten 30 år i de forgangne 120 år – drømmer vi stadig om mere.

At løse aldringens gåde er blevet en milliardindustri. I sin bog – *Gopler ældes baglæns* – giver Nicklas Brendborg (2021) en fin indsigt i denne drømmespindende industri og en masse gode råd til, hvordan man lever længere. Som læser bliver vi indgydt en forhåbning om, at det ekstremt lange liv venter lige om hjørnet, og som Bente Klarlund skriver i sin anmeldelse i Politiken den 6. marts 2021, er der gode råd at hente i bogen, hvis man ønsker at 'snyde alderdommen'. Men bogen og anmeldelsen glemmer en vigtig detalje: Giver det mening at forsøge at 'snyde alderdommen' og forevige egen eksistens?

Med denne artikel ønsker jeg at påpege nogle af de tendenser, som bogen indskriver sig i, hvormed aldring forsøges 'kureret' gennem bioteknologi. Jeg ønsker også at tilføje en kritisk humanistisk vinkel til modtagelsen af bogen, som hidtil har været meget ukritisk og ikke har forholdt sig til de mange problemer, der er med den videnskabsgren, som Brendborg gør sig til en del af.

Jeg er ikke selv molekylærbiolog, men derimod etnolog, der forsker i de sociale og kulturelle aspekter af aldring og alderdom og i de måder, aldringsvidenskaberne påvirker vores forståelser af livets gang. Så jeg har ingen forudsætninger for at sige, at en ekstrem forlængelse af livet ikke venter lige rundt om hjørnet. Jeg kan blot konstatere, at man inden for biogerontologien – den del af den biologiske aldringsvidenskab, som forsøger at forstå aldring – siden 1960'erne har troet, at løsningen ventede lige rundt om hjørnet. Jeg kan også observere, at en af grundene til, at en lille, men opsigtsvækkende, del af biogerontologien (som for nogles vedkommende også kalder sig transhumanister), mener, at en ekstrem forlængelse af livet venter lige rundt om hjørnet, er, at det lykkes bedre og bedre at forlænge livet på forsøgsdyrene. Der findes således over 300 måder at forebygge Alzheimers på. Problemet er blot, at de kure kun fungerer på forsøgsdyrene. På trods af 300 vellykkede interventioner på forsøgsdyr, er det endnu ikke lykkedes at overføre en af dem tilfredsstillende til mennesker (Zahs & Ashe, 2010). Dét, jeg derimod kan sige ud fra min etnologiske faglighed og kritiske læsning af biogerontologiske tekster, er, at biogerontologien synes at ignorere væsentlige samfundsmæssige og humanistiske pointer, som er nødvendige at inddrage i diskussionen om, hvorvidt biogerontologiens projekt giver mening.

Brendborgs bog er underholdende videnskabsformidling. Den stiller spændende spørgsmål, som den

primært bruger biologien til at svare på. Hvorfor ældes nogen hurtigere end andre? Kan evolutionen forklare aldring? Hvad kan du gøre for at leve længere? Når jeg alligevel finder behov for at skrive denne artikel, drejer det sig om en række problemer med selve den præmis, der ligger bag den forskning, Brendborg beskriver: at det gode liv er lig med det forlængede og potentielt evige liv. Men lad mig lige beskrive nærmere, hvad bogen anbefaler, før jeg begrundet problemet ved den præmis

Ideen om at kurere aldring

Du lever længere, hvis du dyrker motion, spiser sundt, bruger tandtråd, og har gode sociale relationer. Det delvist nye, som dog har været en idé i aldringsforskningen siden 1970'erne – er ideen om, at det gælder om at holde sig i live længe nok til, at videnskaben finder ud af, hvordan vi kan leve evigt. Selvom Brendborg skriver, at udødelighed ikke er målet med hans bog, er det denne type forskning og ideer – kaldet longevity escape velocity – han baserer sin viden på. Ideen om longevity escape velocity har vundet frem gennem biogerontologen Aubrey de Grey og den nu google-ansatte futurist Ray Kurzweil (se bl.a. Kurzweil & Grossman, 2005). Argumentet er, at hvis du holder dig sund nu, er sandsynligheden større for, at du stadig lever, når aldring endelig er 'kureret'. Kurzweil har siden været en vigtig stemme i debatten, og har bl.a. været en af kræfterne bag forskningen i en form for evig kropsløs væren,

hvor man uploader sin bevidsthed til 'skyen' og lever evigt på de digitale jagtmarker (han har dog siden vendt ryggen til denne ide). Og lige præcis i denne google-sponsorerede forskning ligger det første af (mindst) fem problemer med den type forskning, som Brendborg beskriver i sin bog.

Fem modargumenter

For det første er videnskaben omkring den ekstreme forlængelse af livet kommercialiseret i en sådan grad, at man med rette kan stille spørgsmålstejn ved, hvem der kommer til at "få glæde af den", hvis den lykkes med sit forehavende. Det er tech-giganter som google og pseudo-universiteter som Singularity, som viser de største interesser i anti-aging-forskningen. Ved den årlige 'Undoing Aging' konference i Berlin, er det tydeligt, at det mestendels er de kommercielle firmaer, der driver forskningen, fordi de primært sælger en drøm til en forholdsvis snæver skare af rigmænd, som forestiller sig at få råd til den livsforlængende medicin. Udover de sponsorerende rigmænd følges anti-aging-bevægelsen tæt af en gruppe selveksperimenterende mennesker, der bl.a. eksperimenterer med metformin (diabetesmedicin), faste og åreladning, mens de tæt følger deres biologiske alder gennem tvivlsomme og bekostelige målemetoder (Fishman et al., 2010). Selvom ideen sælges med hele menneskeheden som mål, kan man med rette spørge hvem der kommer til at få glæde af den, hvis den lykkes med sit forehavende.

Dette fører videre til det andet pro-

blem med denne type forskning. For hvis man løser aldringens gåde, hvilke nye problemer fører det så med sig for vores samfund? Science fiction-litteraturen har en del bud. Eksempelvis har biogerontologen Tom Kirkwood i science fiction-novellen 'Miranda' (1999) beskrevet, hvordan man løser problemet med overbefolkning, når vi kan leve evigt. Man løser det gennem central regulering ved at bestemme, at hvis man beslutter sig for at få børn, sættes ens egen aldringsproces i gang, og man begiver sig mod døden. Spørgsmålet er så, hvor mange børn vi vil få at se. Argentineren Bioy Casares har et andet scenarie i bogen 'Diary of the war of the pig', hvor de unge begynder at samle sig i grupper mod de gamle og henrette dem for at skabe plads til nyt liv (1972). Det er litteratur, som selvfølgelig ikke kan give et retvisende billede af, hvordan det vil blive, hvis aldring kureres. Men det belyser, at forlængelsen af livet vil skabe en masse nye problemer, som muligvis er mindre naturvidenskabeligt interessante, men som grundlæggende vil ændre vores ideer om sammenhængskraft og demokrati. Man vil umiddelbart løse et problem for individet, men kommer dermed potentielt til at skabe nogle langt større problemer for samfundet.

For det tredje vil konsekvenserne af det markant forlængede liv være mindst lige så store for individet som for samfundet. Det er det eksistentielle grundvilkår – døden – som forsvinder. Som Heidegger har beskrevet, er livet en konstant bevægelse mod

Med bogen 'Gopler ældes baglæns' har Nicklas Brendborg skabt fornyet opmærksomhed i Danmark på en opsigtsvækkende del af biogerontologien, som forsøger at 'kurere' aldring og skabe markant længere liv. Ud fra et humanistisk fagligt perspektiv er der dog flere indvendinger, man kan komme med over for både de præmisser, bogen stiller op, den milliardindustri, der ligger bag ønsket om et markant længere liv, og de konsekvenser, som de forlængede liv ville have.

Denne artikel er en omskrevet version af kronikken 'Vi burde se aldring som et vilkår, ikke som et nederlag' bragt i Kristeligt Dagblad den 6. april 2021.

Aske Juul Lassen, ph.d., etnolog, lektor ved Center for Humanistisk Sundhedsforskning på Saxo-Instituttet, Københavns Universitet, og indehaver af Den 3. Akt.
ajlas@hum.ku.dk

døden, hvilket er med til at give det rammer og retning (2014). Det kan synes trist, men det er samtidig denne forgængelighed, der er med til at gøre, at vi kan brænde så meget for noget, at vi vil risikere vores liv for en sag. At livet er forgængeligt, er med til at binde os sammen og gøre livet til noget, der er større end os selv. Igen kan science-fiction-litteraturen give os perspektiv. Kasper Colding Nielsen viste uhyrlighederne ved det markant forlængede liv i bogen 'Den Danske Borgerkrig' (2013). Her beskrives en dystopisk og apatisk enegang igennem århundreder, hvor en snæver skare af isolerede mennesker går rundt i en kollektiv depression og kun har en tæt relation til deres evigt levende hunde, mens hovedpersonen savner sin forelskelse, der ligger over 400 år tilbage. Der er intet presserende; intet, der ikke kan udsættes til i morgen; intet, man vil risikere noget som helst for. Evig apatisk væren. Det evige liv løser således et helt umiddelbart og menneskeligt problem – frygten for at dø – men skaber en række langt større problemer, også for den enkelte.

For det fjerde falder Brendborg i den samme fælde som de fleste medicinske aldringsforskere. Han kommer til at gøre de gode ting i livet til midler, der skal hjælpe én med at opnå det lange liv, i stedet for at de er målet i sig selv. Du skal spise sundt og dyrke motion, for at du kan leve længere. Du skal have gode sociale relationer, for at du kan leve længere. Du skal tro på, at du lever længe, for at du kan leve længere. Du skal være lykkelig, for at du kan leve længere. Men lykke, tro

“

Vi bruger hele tiden livsforlængende teknologier. Men det betyder ikke, at vi ikke skal stille spørgsmålstejn ved præmisserne for de livsforlængende teknologier, der bliver udviklet. Og i dette tilfælde giver det god mening at spørge, om det lange liv er det samme som det gode liv?

på fremtiden, venskab og kærlighed til andre mennesker er ikke midler til at opnå det lange liv, men snarere mål i sig selv. Hvis vi kommer til at gøre dem til midler i en livsforlængende kalkule, fratages deres umiddelbarhed og egenværdi.

For det femte kan man stille spørgsmålstejn ved biogerontologiens åbenbare præmis om, at vi alle ønsker det, de stiller os i udsigt: der er nemlig ikke nogen undersøgelser, der peger på, at der er en stor folkelig interesse for det evige liv. I de sidste mange årtier er der spyttet milliarder og atter milliarder efter at finde mirakelkuren mod aldring, og i den biogerontologiske logik er det en selvfølgelighed, at dette er et gode, som vi alle har interesse i. Men man har fuldstændig glemt at spørge sig selv, om der egentlig er en folkelig interesse for det. Hvis man spørger folk, om de vil leve længe, vil de fleste nok svare ja. Men hvis man spørger folk, om de vil leve markant længere eller evigt, og så forsøger at gennemtænke de forskellige scenarier for, hvordan det skulle foregå i samarbejde med fx biogerontologer, filosoffer, antropologer og statskundskabsfolk, vil mange nok stille spørgsmålstejn ved, om utopien giver mening at forfølge. Da det

primært er private firmaer, der spytter milliarder efter forskning i at løse aldringens mysterier, er det selvfølgelig værd at indvende, at det er de i deres gode ret til at bruge deres penge på. Men måske der er fornuftigere ting at bruge milliarderne på. Og måske man i hvert fald ikke skal forsøge at foregive, at det er et demokratisk projekt. Det er en snæver elites drøm, som primært handler om forfængelighed, profit og dødsangst.

Hvad er et godt liv?

I et interview i Kristeligt Dagblad den 27. februar 2021 forsvarende Brendborg sin position med, at han har det svært med argumentet om, at vi skal acceptere aldring, fordi det er naturligt. Deri er jeg helt enig med ham. Vi gør masser af ting, der forlænger livet, fordi vi har mulighederne for det. Det har måske aldrig været tydeligere end her under pandemien med ansigtsmasker og vacciner. Men der er heller ikke noget naturligt ved hverken blodtryksmedicin, sundhedsvæsenet, kloaksystemet eller for den sags skyld tandtråd. Vi bruger hele tiden livsforlængende teknologier. Men det betyder ikke, at vi ikke skal stille spørgsmålstejn ved præmisserne for de livsforlængende teknologier, der bliver

udviklet. Og i dette tilfælde giver det god mening at spørge, om det lange liv er det samme som det gode liv?

Der vil være dem, der svarer ja; at aldrig er en sygdom, der skal kureres. Og så vil der være dem, der synes, at det er helt fantastisk, at vi lever så længe, som vi gør i dag. Og som samtidig accepterer, at der i løbet af livet også kommer skavanker, der minder os om vores skrøbelighed og forgængelighed. Brendborg refererer til studier, som viser at lykkelige mennesker lever længere. Men han glemmer de studier, der viser, at dem, der accepterer alderens forfald, og ikke konstant og forkrampet forsøger at kæmpe imod det, også er dem der finder glæde og mening med alderdommen. Forfatteren Haruki Murakami beskriver det således i sin bog 'Hvad jeg taler om, når jeg taler om at løbe':

Et af privilegierne ved at undgå at dø ung er den velsignede ret til at blive gammel. Æren ved det fysiske forfald venter dig, og du kan lige så godt vænne dig til den virkelighed.

Det er blandt andet denne form for accept og ære, som anti-aging-bevægelsen kommer til at slette. Hvis vi alle bliver anti-aging-fanatikere, bliver hvert et tegn på forfald til noget, man skal kæmpe imod.

I min bog 'Livets tredje akt', hvor jeg interviewede pensionister om grænselandet mellem arbejde og pension, og hvad pension er i det 21. århundrede, giver interviewpersonen Erik her sit syn på denne kamp mod aldring:

(U)anset hvor meget jeg træner, så vil alderen vinde. Så den der med at sige, så må du bare træne noget mere, den holder jo ikke. Jeg er dømt til at tabe det væddeløb der. (...) Det der med at tonse afsted i et forsøg på evig ungdom, forget it. Det er ikke mig. Jeg accepterer et eller andet sted, at jeg bliver ældre, og at det altså har nogle konsekvenser at blive ældre. (...) Førhen, der kunne jeg måske træne en gang om ugen eller to, og så havde jeg det fint med det. Nu skal jeg op på tre-fire-fem gange om ugen for bare at holde fast med neglene, ikke. Og så er det jeg mener, så bliver det i sig selv et projekt at prøve at holde fast med neglene. Og det vil jeg ikke.

For Erik, og mange af de pensionister, jeg har interviewet, handler det netop ikke om at forsøge at forlænge livet. Det risikerer at blive til en kamp, der tager fokus fra det, de synes er vigtigt. Bevares, de fleste vil gerne leve mange år endnu. Men der er grænser for, hvor meget man vil ofre for det lange liv. Løsningen er ikke at kæmpe for det lange liv, men i en vis grad at acceptere, at det slutter en dag. Og at det er fint, så længe man ikke har gjort sit liv til en lang kamp imod aldring og død. For så vil skavanker og tilværelsens uundgåelige afslutning blive til et nederlag. Og det er et nederlag vi indtil videre alle er dømt til at lide.

Så måske vi ikke skulle se aldring og død som nederlag, men blot som et vilkår. Et vilkår, der er med til at gøre livet til noget smukt, som vi er tvunget til at gribe, hvis vi vil nå at have noget ud af det.

REFERENCER

- Brendborg, N. (2021). *Gopler ældes baglæns*. København: Grønningen 1.
- Casares, B. (1972). *Diary of the war of the pig*. Herder.
- Fishman, J. R., Settersten Jr, R. A., & Flatt, M. A. (2010). In the vanguard of biomedicine? The curious and contradictory case of anti-ageing medicine. *Sociology of health & illness*, 32(2), s. 197-210.
- Heidegger, M. (2014). *Væren og tid*. Klim.
- Kirkwood, T. (1999). *Time of our lives: The science of human ageing*. Oxford University Press.
- Kurzweil, R. & Grossman, T. (2005). *Fantastic voyage: Live long enough to live forever*. Penguin Publishing Group.
- Nielsen, K. C. (2013). *Den danske borgerkrig 2018-2024*. Gyldendal.
- Zahs, K. R., & Ashe, K. H. (2010). 'Too much good news'—are Alzheimer mouse models trying to tell us how to prevent, not cure, Alzheimer's disease? *Trends in neurosciences*, 33(8), s. 381-389.